

SZÁSZ ANNA

Az Európa Ház

Noha Magyarországon ma nem szokás emlegetni Gorbacsovot, hiszen a legújabbkori magyar politikai elit nem tartja őt kifogástalan pedig-rejű politikusnak, mégsem tagadhatjuk: a kifejezés és maga az Európa Ház vonzó gondolata tőle, a Szovjetunió utolsó elnökétől származik. Aktív éveiben Gorbacsov a szándéka szerint megszüntette volna a hidegháború következményét, azaz az európai kontinens megosztottságát, és a Nyugat-Európában már formálódó unióval, valamint Kelet- és Közép-Kelet-Európa akkor még a szocialista rendszerbe tartozó országaival egyetemben egy egységes Európát képzelt el.

Az Európa Ház nevet viselő egyesület 1990 márciusában alakult, s a parlament által 1989-ben alkotott egyesületi törvény alapján vette nyilvántartásba a Fővárosi Bíróság. Az alapítók nem kívánják a múltat megmásítani és nem titkolják, hogy céljaik rímelnek a gorbacsovi elképzelésekre. Még a magyarországi rendszerváltozás előtt számoltak azzal, hogy a földrészünkön zajló folyamatokban rendkívül fontossá válnak a nemzetközi kapcsolatok, nemcsak a politika síkján, nemcsak a kormányok között, de e téren komoly szerephez juthatnak a civil szervezetek is.

Barabás Miklós, az Európa Ház igazgatója megalakulásuk előzményeként említi egy 1988-as konferenciát, amelyen több szervezet vett részt, és amelyen azt az alapelvet szögezték le, hogy a civil szervezetek az egységes Európához vezető folyamatnak ne csupán passzív elszendvői legyenek, hanem tevételes résztvevői. Ehhez az indítékot az 1975-ös Helsinkii nyilatkozat adta, annak szellemében kezdtek dolgozni.

Időközben megváltozott mind az európai, mind a hazai helyzet. Az Európai Unióhoz való csatlakozásunk időpontja folyamatosan kitolódik. A felkészülés azonban rendkívül fontos.

Az Európa Ház: „Civil kezdeményezésként céljának tekinti, hogy elősegítse egy korszerű, a kölcsönös egymásraultaltságán alapuló európai szellem, egy új Európa-tudat kibontakozását, térnyerését és formálását. Ennek jegyében programjaival igyekszik előmozdítani Magyarország európai integrációs törekvéseit...”

A 90-es években ez a törekvés határozta meg a tevékenységüket.

Ízelítő az egyesület elmúlt években teljesített programjából:

1990-ben, az alakulás évében tizenöt európai országból fogadtak vendégeket, akik megfigyelték a magyar parlamenti választások első fordulóját.

1991-ben az egyesület által felajánlott ösztöndíjjal angol, holland,

román és spanyol fiatalok tanultak magyarul a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetemen szervezett nyelvtanfolyamon.

1992-ben nemzetközi ifjúsági találkozót szerveztek *Szemünkben a világ* címmel.

1993-ban tizenöt, e célra indított pályázatot nyert fiatalembert küldtek ki Skóciába, az ifjúsági munkát tanulmányozni, valamint kapcsolatokat építeni.

1994-ben bekapcsolódtak az UNESCO-nak Az oktatás mindenkié című nemzetközi programjába, amely elsősorban az iskolán kívüli képzés lehetőségeivel és kérdéseivel foglalkozott.

Ugyanebben az évben Budapest adott otthont az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet (EBEÉ) konferenciájának és csúcstalálkozójának. Ekkor alakult át az EBEÉ Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezetté (EBESZ). Az egyesület a konferencia hivatalos részével párhuzamosan szervezte és koordinálta a hazai és külföldi társadalmi szervezetek programjait.

1995-ben fiatal vállalkozóknak szerveztek tanulmányutat Angliába, valamint a határon túli magyar szervezetek képviselői számára rendeztek az EU-ról fórumokat, tájékoztatókat.

1996-ban hazai civil szervezetek képviselőinek londoni tanulmányútját szervezték meg, s ennek résztvevői ott voltak a londoni Jótékonyági Vásár eseményein. Az angliai tapasztalataik alapján kezdték meg a budapesti Nonprofit Expo előkészületeit, amelyet meg is tartottak, ugyanazon év szeptemberében.

Ugyancsak 1996-ban kezdeményezték, hogy civil szervezetek képviselői utazzanak Romániába, és tanulmányozzák az ottani, választások utáni helyzetet, s egyúttal erősítsék a két ország civil szervezeteinek kapcsolatát.

Az egyesület a 97-es évben rendkívül sokrétű tevékenységet folytatott. Abban az évben döntött az országgyűlés arról, hogy az állampolgárok személyi jövedelemadójuk 1 százalékával közfeladatokat ellátó civil szervezeteket támogathassanak. Ezzel kapcsolatban az egyesület tájékoztatókat tartott, útmutatókat adott közre, hogy minél többen éljenek a lehetőséggel. (2001-ben a civil szféra 4,3 milliárd forint-hoz jutott az egy százalékos adófelajánlásokból. Az összeg mindössze az adózók egyharmadától származott.) (!)

Az év kimagasló eseménye a CIVICUS-nak, a civil szervezetek közgyűlésének budapesti világtalálkozója, amelyen 75 ország 5000 küldötte vett részt, és amelynek házigazdája az egyesület volt. Ugyanekkor rendezték meg a II. Nonprofit Expót, a magyarországi civil szervezetek országos találkozóját.

1998-ban megszervezték a hazai nonprofit szektor képviselőinek bemutatkozását és részvételét az angliai civil szervezetek országos találkozásán.

Európa változó képe: kisebbségek és sokszínűség címen Budapesten rendeztek nemzetközi tanácskozást, amelyen az Európai Alapítványi központ kisebbségi munkabizottságát látták vendégül.

Több programot szerveztek az európai integráció kérdéseiről, például nyári egyetemet a nyíregyházi Bessenyei György Tanárképző Főiskolával és a TIT-tel, amelynek témája: „Modernizáció – Integráció – Biztonság”.

1999-ben Párbeszéd a jövő Európájáért – az európai integráció és a civil szervezetek címmel nemzetközi konferenciát rendeztek, a Miniszterelnöki Hivatallal és a Külügyminisztériummal közösen.

Megrendezték a Civiliáda '99 című országos civil kiállítást és szakmai programsorozatot.

2000-ben megnyílt a CIVICUS (lásd fent: a civil szervezetek közgyűlése) Európai Regionális Irodája Budapesten, az Európa Házban.

Immár ötödik éve rendezték meg az országos kiállítást, a Civiliáda 2000-et. De említésre méltó az egyesület által szervezett országos fórum, amelynek résztvevői állásfoglalást fogadtak el *Az Európai Bizottság és a nem-kormányzati szervezetek: szorosabb partneri kapcsolat* című vitaanyagáról.

Javaslatokat eljuttatták Brüsszelbe.

2001-ben és 2002-ben ugyancsak megrendezték a civil szervezetek seregszemléjét. Az idei Civiliáda parlamentben tartott ülésén részt vett Medgyessy Péter miniszterelnök, és kifejezte határozott igényét és szándékát a civil szervezetekkel való együttműködésre.

Felzárkózni (Nyugat-)Európához!

A mai átpolitizált légkörben, amelyre jellemző a történelemhamisítás és a szándékos emlékezetvesztés, nem árt világosan látnunk: ahogyan Európa megosztottsága sem a második világháború következményeként állt elő, a mi Nyugathoz viszonyított civilizációs deficitünk, állampolgári öntudathiányunk sem a legújabb kor terméke.

1983-ban jelent meg *Szűcs Jenő*, a kiváló történész, középkorkutató tanulmánya: *Vázlat Európa három történeti régiójáról*. Ebben azokat a struktúrákat, illetve modelleket rajzolja meg, amelyek megalapozták Nyugat-, Kelet-, és a kettő között Közép-, illetve Közép-Kelet-Európa társadalmainak, benne természetesen a magyarnak, egymástól eltérő módon való fejlődését.

Szűcs Jenő Bibó István nyomában jár, és hivatkozik is rá: „Magyarország történeti-regionális helyéről sokaknak volt ilyen vagy olyan álláspontja, aligha akadt azonban még valaki, akinek egész gondolatrendszerét oly mértékben éppen az e téren kialakított felfogás határozta volna meg, mint *Bibóét*. Maga ez a gondolat – *fűzi hozzá SZ. J.* – elég szuggesztív ahhoz, hogy a történelemet továbbgondolásra sarkallja, és pedig éppen ama dimenziókban, ahol a jogelmélet és a politikai tudomány elhunyt művelője is elsődlegesen kereste a magyar történelem regionális helyét: *állam és társadalom viszonyában*.” (Kiemelés tőlem – Sz. A.)

Állam és társadalom viszonya, azaz a civil társadalmak kialakulá-

sa: ez ma, az EU-hoz való csatlakozásunk előestéjén, és éppen a civil szervezetek szerepét tekintve mondhatnók, több mint aktuális.

Szücs Jenő vázlata e viszony tárgyalásában a kora középkortól a 19. század közepéig-végéig, következtetéseiben a (magyar-osztrák) kiegyezésig vezeti el az olvasót.

A három történeti régió, azaz Európa belső határainak kialakulása a 9. századra tehető.

A későbbi Nyugat-Európa attól a markáns vonaltól fekszik nyugatra, „amely az Elba–Saale alsó folyásától délnek, a Lajta, s tovább, a hajdani Pannonia nyugati pereme mentén szeli át Európát”. Ez volt a Karoling-birodalom keleti határa, 800 táján.

Bár az egykori „Karoling-Európa” hagyatékához csatlakozott az az új régió, amely az Elbától a Kárpátok koszorújáig, a Baltikumtól az Adriáig terjedt (Europa Occidens néven tartja számon a kor), az Elba–Lajta határ több mint ezer év európai történelme folyamán állandónak bizonyult. 1500 után a második jobbágyság intézménye, amely Magyarországon egészen a 19. századig konzerválta a feudalizmust, e határ keleti felén alakult ki.

„Mi több, újabb csaknem félévezred múltán napjainkban szinte pontosan megint e határvonal mentén oszlik meg Európa minden korábbinál végletesebben két 'táborra'. Mintha Sztálin, Churchill és Roosevelt gondosan tanulmányozták volna a Nagy Károly-kori status quót, a császár halálának 1130. évfordulóján.”

(Ne feledjük, ezt 1983-ban vetette papírra a történész, amikor még senki nem sejtette, hogy néhány év múlva leomlik a két tábor fizikai értelemben is elválasztó fal.)

Kelet-Európa mint különálló európai entitás alakult ki a legkésőbb, minthogy a későbbi európai Oroszország területe a 13. századtól kezdve a Mongol Birodalomhoz tartozott.

Az Orosz Birodalom kialakulása – amely *Szücs Jenő* szerint maga a *homogén* Kelet-Európa – a 15. századtól kezdve a krími tatár kánság 1783-ban történt megsemmisítéséig tartott.

„A régiók eredeti helyzetéből, eltolódásaiból és a történelem kihívásaira adott válaszaiból következtek azok a strukturális modellek, amelyek máig ható érvénnyel meghatározzák a modern Európát.”

Miben áll az eredeti nyugati modell? – teszi föl a kérdést Sz. J., *Bibóval* együtt.

„A nyugati fejlődés titka nem a Spengler-féle fausti lélekben áll... hanem egy olyan fejlődésritmusban, melyben a kumulatív (felhalmozott) változás mindig egyben struktúraváltozást is hozott... Mélyen igaza van *Bibó Istvánnak*, aki a nyugati modellt a 'mozgással', a tőle való eltérést a 'mozdulatlansággal' azonosítja.”

De még mélyebbre hatolva, a történész azt állapítja meg, hogy a nyugati modell sajátossága: a *társadalom és állam szétválasztása*. Ennek köszönhető, hogy az állam nem tud teljes mértékben a társadalomra rátelepedni, hogy a korai időszakokban is léteztek „olyan személyes, kölcsönösen biztosított kötelezettségek és jogok, 'a szabadság kis kö-

reinek' (Bibó) egymást egyensúlyban tartó szerkezete, mely megakadályozza a hatalomkoncentrációt, és ellenálló erőt jelent az egyoldalú alávetés 'brutálisan célszerű' módszereivel szemben." (Mint amilyenekkel például az Orosz Birodalmat megteremtő uralkodók is éltek.)

Ebben benne foglalják, hogy a nyugati feudalizmus alulról építkezve fejlődik ki, különleges vonása a vazallitás szerződéses jellege. Az ugyanis, hogy bár a hűbéri viszonyban egyenlőtlenek lépnek kapcsolatba, ugyanakkor nemcsak a vazallus tartozik a hűbérúrnak hűséggel (fidelitas), de a hűbérúrnak is megváltak „a maga szokászerűen rögzített kötelezettségei” a vazallusa iránt. Az 1200-as években a földesúr és a paraszt viszonya is egyfajta szerződéses jelleget öltött, és ezáltal a paraszti szinten is megjelent a szabadság, ha korlátozott és feltételes módon is.

Továbbá, a nyugati modell sajátosságai közé tartozik, hogy az alárendeltségen belül is megőrződött az emberi méltóság motívuma. A nyugati hűségeskü szertartásában „a vazallus emelt fővel ereszkedett féltérdre, majd összetett tenyerét hűbérura tenyerébe tette, végül a létrejött viszonyt kölcsönösen váltott csók pecsételte meg”. Ugyanakkor „a szolgálóember, például az orosz fejedelemségben, földig hajolt, kézcsókra járult, vagy éppen földre vetve magát a porban kúszva csókolgatta urának ruhaszegélyét”.

A nyugati fejlődésben komoly szerepet játszott a katolikus egyház, részben az egyházatyák (köztük Szent Ágoston, Aquinói Szent Tamás) filozófiai tevékenysége, részben a pápaságnak a császársággal szemben vívott függetlenségi törekvései révén. Paradox módon a pápaság azon nemzeti államok születését erősítette, amelyek a modern korban teljes mértékben elválasztották magukat az egyháztól (l. szekularizáció).

A középkor sötét évszázadaiban olyan változások zajlottak, amelyek megalapozták és meghatározták az újkori Nyugat társadalmainak szerkezetét és arculatát. Ezekben az évszázadokban lezajlott egy agrárforradalom, egy demográfiai robbanás, és megteremtődtek az autonóm városok szerkezeti feltételei. Ezzel a fejlődéssel párhuzamosan megfogalmazódtak a társadalom és az állam különállására és a kettő kapcsolatára vonatkozó elméleti tételek. Azok a gondolatok, amelyeket rendre a felvilágosodás filozófusainak szokás tulajdonítani – természetjog, társadalmi szerződés, népszuverenitás, a hatalmak elválasztása – már a 12–13. században megfogalmazódtak Bologna, Párizs és Oxford egyetemén, ha más szövegösszefüggésben is, mint a 18. században.

Magyarországon „a nyugatias struktúra alapelemeinek meggyökeresése, de a gyökérzet eleve ritkább alakzata adja meg az Europa Occidens keleti régiójának sajátos kétarcúságát már a középkorban”.

Bibó szerint a Nyugathoz képest „egyszerűbb szövedékről, vidékiesebb jellegről” van szó.

Szűcs Jenő szerint nem csak arról. Hanem: „Olyan társadalomszerkezeti elemek, amelyek Nyugaton egy több fázisú, időben is mélyen

tagolt fejlődés révén, mintegy félévezred folyamán (9–13. sz.) épültek organikusán egymásra... Magyarországon is megjelentek, ám tagolatlan összevonással, alig másfél évszázad folyamán... A Nyugat kétségtelenül a minta szerepét játszotta... Sajátos vonása e régió középkori 'modernizálódásának', hogy aránytalanul nagyobb szerep jutott benne a 'felülről' való átrendezésnek, mint a struktúrák kiformalódásának eredeti színterein."

(Ismerős, nemde?)

„Az a típusú 'reformuralkodó', akinek tevékenysége a struktúra alapelemeinek létrehozására irányul (akár a telepítések, jobbágyreformok, várospolitikai szférájára, akár bizonyos 'hűbéries' szervező elvekre vagy lovagi milió meghonosítására gondolunk), jellegzetesen közép-kelet-európai jelenség – egy IV. Béla vagy Károly Róbert, egy Přemysl Ottokár, egy Lokietek Ulászló vagy III. Kázmér."

De – fejtegeti a továbbiakban a történész – „A hűbérviszony csökevényes magyar kiadása, a 'familiaritas' nélkülözötte azt a mélyre hatoló intézményességet és állandóságot... melynek a nyugati történelemben oly távolra mutató megtermékenyítő hatása volt. Miközben a hagyományosan 'etatista' beállítottságú magyar történetírás egyfajta diadallal könyveli el azt a tényt, hogy a középkori magyar állam egységét a hűbéri széttagolódás végül is sohasem bontotta fel, elfeledkezik a passzívumokról. Idetartozik egyebek közt a territorializmus megtermékenyítő kulturális és jogi funkciója. Végző soron a hűbéri udvarok és a lovagi milió hiányából következik az is, hogy a magyar nyelv a Nyugathoz képest vagy három évszázados késéssel merészkedett az írásbeliségbe..."

Következésképp: „'a nyugatias' szerkezetek mindenütt megvannak, csak éppen valamilyen mértékben deformáltak, hol csonkák (mint például a városok), hol aránytalanul túlbujánzóak (mint éppen a nemesség). A nyugati típusú autonóm városok képletének hiánya nem abban áll, hogy ahol a képlet teljes – a szabad királyi- és bányavárosokban –, ott a polgárság nagy többsége etnikailag nem magyar, hanem abban, hogy a városiasodásnak ez a szektora megrekedt abban az alig négytucatnyi körben, amit a ...fejlődéshullám 1200–1350 között sietősen felvázolt, arányaiban pedig továbbiakban is törpe maradt... Másfelől az átalakulás szervesen gyorsaságából következett, hogy a koraéretten nemesi 'testületté' szerveződő szabad középrétegekből nem szelektálódtak ki oda nem illő elemek... ily módon a magyar középkor a Nyugatra jellemző egy százalék körüli arány helyett egy sokkal tömegesebb, a népesség mintegy 4–5 százalékát kitevő nemesi masszát hagyott az újkorra, benne azzal a parlagian műveletlen, de kiváltságos szellemmel eltelt kisnemességgel, amelyet éppen Bibó István teljes joggal 'az újkori magyar társadalmi fejlődés legkártykonyabb jelenségének' nevezett."

A történész szerint a 14. századra egységesülő jobbágyság volt a magyar társadalmi szerkezet leginkább „nyugatias” eleme, és ezt ki-

fejezésre is juttatta 1437-ben és 1514-ben, amikor látva, hogy elnyert szabadságait fenyegetik, megpróbált szembeszegülni a fenyegetéssel.

Amiért Werbőczy *Hármaskönyvében* örökös röghöz kötöttséggel sújtotta.

A magyar társadalmat ekkor kizárólag a papság és a nemesség alkotja, akik a „werbőczyánus megfogalmazásban személyükben voltak a 'misztikus test', a 'szent korona tagjai', s alkották egyben a populus (a nép) államjogi identitását” a Nyugat országaival szemben, ahol a papság, nemesség mellett formálódóban volt a harmadik rend, a polgárság, de az össznépeségbe beleszámították a parasztságot is.

„Végül is Magyarország alkatáról a Nyugattal való viszonylatában a legtöbbet az olyan száraz tények vallanak, hogy itt a középkor végén minden húsz-huszonötödik ember volt nemes, míg például Franciaországban minden századik, ugyanakkor csak minden negyvenöt-ötvenedik ember volt szabad polgár, míg Franciaországban minden tizedik.”

Még a reformkorban is hatszázezer nemes volt Magyarországon, és komoly harcokat kellett vívni azért, hogy a városok követői az országgyűléseken jelen lehessenek. De ők is csak megfigyelőkként voltak ott.

Szíucs Jenő voltaképpen azzal a szándékkal írta vázlatát, részben *Bibóra* is hivatkozva, hogy bizonyos illúziókkal leszámoljon, és bizonyos megrögzött tévhitekre rámutasson.

Magyarország, *Bibó* szavai szerint, „szembekerült azzal a ténnyel, hogy a modern állami és nemzeti szervezet alapvetését, mely Európa-szerte a 17–18. században folyt le, az ő javára nem végezte el senki”.

De, folytatja a gondolatsort a történész: „Nem végezte el senki a nemzetformálást sem...”

...Sokféle módon fizetett a magyar történelem azért, hogy éppen az adott felemás 'közép-kelet-európai' modellvariánsba kényszerült bele... nemcsak közismert gazdaság- és társadalomszerkezeti torzulásokkal, hanem a mentális struktúra jellegzetes kórformáival... Nem ezek közé tartozik-e, hogy egy társadalom vezető rétege egy alapvetően 'kiegyezéses' államjogi struktúrában évszázadokon keresztül elhitette magával: szüntelenül lázadó és 'ellenálló'? Nem ezek közé tartozik-e a *Bibó* kórelemzéseiben oly központi szerepű felfokozott és örökletes 'uralmi szellem' – ellenpontján a jobbágyi alázattal? ...Nem ide tartozik-e a 'rebellis' önszuggesztívó sajátosan kiegyensúlyozatlan, depressziós ellentéte, a semmin sem csodálkozunk, a rezignált belenyugvás a dolgokba, hiszen amúgy is minden fontos ügyben valahol 'fent' születnek a döntések?”

Megkockáztatom: a Nyugathoz való fölzárkózás feltételei között legalább olyan fontosak az egészséges mentális struktúrák, a civil öntudat, annak a tudata, hogy a dolgok igenis tőlem is függenek, hogy a méltatlan állapotokba nem kell és nem szabad belenyugodni, mint a gazdaságfejlesztés, a jogharmonizáció vagy a fejlesztésre igazán rászoruló infrastruktúra.

Ismeretterjesztés, lobbizás, képviselő

Ma, amikor küszöbön áll a népszavazás, amely eldönti az EU-hoz való csatlakozásunkat, egyre több jogos bíráló érzi az elmúlt tizenkét év kormányait, hogy elmulasztották a lakosságot a szükséges ismeretekkel felvértezni. A mindenkori kormányoknak elemi kötelessége és érdeke lett volna a közszolgálati televízióban és rádióban, hetente több alkalommal, de mindig *ugyanabban* az időben, mindig *ugyanolyan* időtartamban, színes, érdekes, vonzó műsorokban bemutatni az EU történetét, az EU intézményeit, az Unió működését az összes szinten. Megszólaltatni az EU-országok politikusait, a gazdaság és kultúra meghatározó szereplőit, és legfőként a hétköznapi embereket: mit jelent az ő számukra az, hogy uniós országban élnek.

Az EU történetét nem pusztán a lexikális tudás kedvéért célszerű ismerni, hanem mert az Unió kialakulása, ötvenkét éves története – attól kezdve, hogy a Robert Schuman francia külügyminiszter által 1950-ben meghirdetett Európai Szén- és Acélközösség (másként: Montánunió) hat nyugat-európai ország részvételével létrejött, egészen a mai napig – magán viseli azoknak a nyugat-európai strukturális modelleknek a jellegzetességeit, amelyekről Szűcs Jenő fentebb idézett könyvében írt. A Montánunió (tagjai: Franciaország, Nyugat-Németország, Belgium, Hollandia, Luxemburg, Olaszország) létrejöttének köszönhető a francia–német megbékélés, azaz az európai béke. Az Unióhoz alkudozásokon, kivárásokon, önkorlátozásokon, kölcsönös kompromisszumokon keresztül vitt és visz az út. Mindezek olyan technikák, amelyeket egy Unióba törekvő országban nem csupán a politikai-gazdasági elitnek, de a civil állampolgárnak is ismernie és adott esetben gyakorolnia kell, ha nem akar provinciálisnak vagy tájékozatlannak mutatkozni.

Az, hogy kormányaink minderről nem vettek tudomást, hogy fel sem mérték, milyen feladatot ró rájuk a reménybeli EU-tagság, több mint bűn. Hiba.

Az Európa Ház viszont, megalakulása óta, tiszteletre méltó következetességgel folytatja az Unióval kapcsolatos ismeretterjesztést. Számos kiadványa közül feltétlenül meg kell említeni a havonta megjelenő *Civil Magyarország* című hírlevelét, az *Európai Gondolat* című sorozatban megjelentetett, rangos publikációit, köztük *Az Európai Bizottság éves jelentéseit Magyarország előrehaladásáról*, vagy az olyan fontos munkát, mint a *Vándor János* főiskolai oktató által írott *Vita az Európai Unió jövőjéről / Magyar civil szervezetek részvétele a vitában* című tanulmányt. 2000 decemberében Nizzában ugyanis az Unió állam- és kormányfői írták alá a fenti című nyilatkozatot, amelyről Magyarországon 2001 júniusában civil szervezetek részvételével rendezett az Európa Ház konferenciát: ezen Mádl Ferenc köztársasági elnök is felszólalt.

Továbbá említsük meg, hogy 1998 májusa óta az egyesület rendszeresen kiadja a Nonprofit Könyvesbolt Katalógust, amely a címének megfelelően a nonprofit szektórral foglalkozó, újonnan megjelenő

művekről tájékoztatja a témakör iránt érdeklődőket. A katalógusban külön fejezetet alkotnak az Európai Integrációról megjelent könyvek, tanulmányok, gyűjteményes kötetek. Kiadványai közé tartozik az Európa diáknapló, amely középiskolai diákoknak szolgál az EU-ról tárgyi ismeretekkel. Végül, bár a felsorolás messze nem teljes, ne feledjük ki az aktuális hírek, programok és egyéb információk gyors és hatékony közlésére szolgáló elektronikus hírlevelet.

Az egyesület, amelynek tagjai egyének és szervezetek, a legutóbbi időben fokozta aktivitását és bővítette tevékenységi körét. Ez kapcsolatban áll az Unióban bekövetkezett szemléletváltozással.

Az EU-t gyakran érte az a vád, hogy működésében az állam- és kormányfők általában félénkenként tartott tanácskozásai (Európai Tanács, de kormányközi kapcsolatoknak, az angol kifejezés rövidítéseként IGC-knek is szokták nevezni) a meghatározóak; hogy a brüsszeli adminisztráció túlbujánzik, és hogy az államok polgárai végül is nem látnak bele, mi folyik az Unió vegykonyhájában. 2001-ben az Európai Parlament, amelynek képviselőit a tagországokban közvetlenül választják, sürgette a közösségi módszerek térnyerését a kormányközi kapcsolatokkal szemben. Ennek következményeként az EU 2001. decemberi, brüsszeli csúcstalálkozóján a résztvevők elfogadták az ún. Laekeni Nyilatkozatot (Laeken: Brüsszel egyik kerületének neve), amely egyebek közt a Konvent és az ahhoz kapcsolódó Fórum létrehozásáról szól.

A Konvent 2002. február 28-án alakult meg, mandátuma egy évre szól, tagjai közt a felvételüket kérő országok képviselői gyakorlatilag teljes jogokkal rendelkeznek. Feladata olyan javaslatok kidolgozása, amelyek figyelembevételével módosíthatják, polgárbarátabbá tehetik az EU működését meghatározó szerződéseket. A Konvent (jelentése itt: gyülekezet) munkáját segíti a Fórum, mely a testületnek továbbítja a civil társadalom véleményét, javaslatait.

Az Európa Ház 2002 áprilisában, tehát az eseményekre frissen reagálva hirdette meg a Civil, majd később a Társadalmi Fórum az Európai Integrációért nevű, „az integráció kérdései iránt érdeklődő magyarországi civil szervezetek informális, nyitott, jogi személyiséggel nem rendelkező hálózata” megnevezésű formációjának létrehozását. Céljaik közt szerepel a civil szervezetek állásfoglalásának kidolgozása az EU bővítésével, Magyarország csatlakozásával kapcsolatban, információcseré és kapcsolattartás a többi tagjelölt ország integrációval foglalkozó civil szervezeteivel stb.

A felhívást az Európa Házzal egyetemben nyolc szervezet, illetve azok képviselői írták alá. Néhány hónapon belül több mint százan csatlakoztak a hálózathoz.

„Ma Magyarországon – említi *Barabás Miklós* –, papírforma szerint közel ötvenezer civil szervezet van, a KSH adatai szerint harmincezer, amelyik ténylegesen működik. A legtöbb helyi jellegű. Vannak szakmai, területi, érdekvédelmi alapon szerveződő civil tömörülések, ernyőszervezetek, de legitim képviselője ennek a kiterjedt és lényegbe-

vágóan fontos szektornak nincsen. Ha valaki feltenné azt a kérdést, hogy mi a civil szervezetek véleménye erről vagy arról, nincs, aki válaszolna. 1990 óta folyik erről a vita. Felmerült a civil parlament gondolata. Én ezt a kifejezést ki sem ejtem a számon. Szerintem egy pártoktól független, alulról építkező, valóságos legitimitással rendelkező, demokratikusan működő civil képviseletre van szükség, amely részben párbeszédet folytat a mindenkori kormánnyal (ebben a vita is benne foglaltatik), részben partneri kapcsolatban áll vele.”

A jelenlegi kormány feje a választások előtt kötelezettséget vállalt a civil szervezetek működésével kapcsolatban. *Barabás Miklós* úgy gondolja, hogy ez lehetőség egy újfajta, a politika és a civil szféra közti egyenjogúságon alapuló kapcsolatra. A beleszólás lehetőségét jelenti abba, hogy az állam miként támogatja a civil szervezeteket. A véleményezés jogát, minden olyan esetben, amikor róluk van szó. Egy tisztességes – jelíges – pályázati rendszer kialakítását, amelyben nem a párthoz kötődés dönt, hanem a pályázat tartalma.

Ami a Civil Európát illeti, azért *Barabás Miklós* szerint lobbizni kell. Ebbe a munkába még senki nem fogott bele igazán. Véleménye szerint azonban megvalósítható. Össze kell gyűjteni a híveket. Kidolgozni azokat az elveket, amelyeket elfogadhatnak a kormányzatok.

Még a Társadalmi Fórum meghirdetésekor merült föl az a gondolat, hogy más országok gyakorlatához hasonlóan a magyarországi civil szervezetek is nyissanak Brüsszelben irodát.

Ez kettős célt szolgálna: egyrészt közvetlenül a forrásból szereznék meg az EU-ra vonatkozó információkat, másrészt a jelenlét, a képviselet természetszerűleg növelné a magyar civil szervezetek tekintélyét.